Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

U 6/2022 vp
UJ 49/2023 vp

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle EU:n ns. alustatyödirektiivistä (U 6/2022 vp ja UJ 49/2023 vp)

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoa valtioneuvoston täydentävästä U-jatkokirjelmästä, joka koskee direktiiviä työolojen parantamisesta alustatyössä (COM (2021) 762 final) ja sen ajankohtaista käsittelyä Euroopan unionin neuvostossa. Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Suomen Yrittäjät pitää 7.2.2024 päivätyssä työ- ja elinkeinoministeriön perusmuistiossa (EU/852/2022-TEM-47) ja sitä edeltävässä U-jatkokirjeessä (UJ 49/2023 vp) esitettyä **valtioneuvoston kantaa pääosin kannatettavana**. Suomen Yrittäjät on myös aiemmin todennut, että valtioneuvoston aiemmassa U-kirjeessä (U 6/2022 vp) ja siitä tehdyissä jatkokirjelmissä esitetyt Suomen kannat ovat pääosin kannatettavia. Suomen Yrittäjät viittaa tältä osin myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle samasta asiasta 15.2.2022 ja 24.11.2022 antamiinsa lausuntoihin. Suomen Yrittäjät esittää kuitenkin Suomen kantoja ja koko direktiiviä koskien seuraavat huomiot.

Suomen Yrittäjät suhtautuu direktiiviin kriittisesti ja katsoo, että Suomen tulisi vastustaa direktiivin antamista. Käsittelytilanne huomioiden Suomen Yrittäjät pitää kuitenkin tärkeänä, että Suomi pyrkii säilyttämään mahdollisimman suurelta osin neuvoston yleisnäkemyksen (ottaen kuitenkin huomioon 7.2.2024 päivätyssä perusmuistiossa esitetyt Suomen kannan täydennykset) ja että kansallinen harkintavalta direktiivin täytäntöönpanossa on mahdollisimman laaja.

Työsuhdeolettaman sisältö ja kriteerit on määriteltävä kansallisesti

Puheenjohtajavaltion viimeisimmästä ehdotuksesta on poistettu säännökset työsuhdeolettaman indikaattoreista ja tarvittavien indikaattorien määristä. Olettaman laukaisemisen edellytyksiä ei siten harmonisoitaisi. Suomen Yrittäjät pitää työsuhdeolettamasäännöksen kehittämistä tällaiseen suuntaan järkevänä ja kannatettavana. Työsuhdeolettamaa koskevan säännöksen uusi muotoilu olisi helpommin sovitettavissa jäsenvaltioiden toisistaan

poikkeaviin järjestelmiin. Työsuhdeolettaman yksityiskohtien jättäminen jäsenvaltioiden harkintavaltaan voisi poistaa tai lieventää niitä lukuisia ongelmia, joita komission alkuperäiseen direktiiviehdotukseen ja neuvoston aikaisempaan yleisnäkemykseen sisältyy. Tämän vuoksi Suomen Yrittäjät katsoo, että Suomen kannan pitäisi ensisijaisesti lähteä siitä, että työsuhdeolettaman sisältö ja kriteerit voidaan määritellä kansallisesti.

Suomen Yrittäjät pitää myönteisenä, että Suomen kannassa on todettu varauksellinen suhtautuminen verotusta, sosiaaliturvaa ja rikosprosessia koskevaan muutosehdotukseen. On tärkeä tunnistaa, että työsuhdestatuksen määrittely on usein tarpeen verotusta, sosiaaliturvaa tai rikosoikeudellista vastuusta koskevissa prosesseissa. Todellisuudessa tilanne on kuitenkin vain harvoin se, että statuksen määrittelyllä olisi vain yksi, kyseiseen prosessiin liittyvä tarkoitus. Työoikeudellisen aseman ratkaisulla on yleensä vähintäänkin välillinen vaikutus muihinkin tilanteisiin ja on tavanomaista, että esimerkiksi viranomaisen sosiaaliturva-asiassa tekemään ratkaisuun vedotaan myös, kun on kyse työsuhteen perusteella kuuluvista oikeuksista.

Kansallisten viranomaisten harkintavalta on säilytettävä

Suomen Yrittäjät pitää tarpeellisena myös sitä, että Suomi pyrkii säilyttämään direktiivissä kansallisten viranomaisten harkintavallan työsuhdeolettamaa koskevissa prosesseissa. Jos on ilmeistä, että olettama tulisi kumotuksi, on järkevää, ettei viranomaisen ole tarpeen käynnistää työsuhdeolettaman perusteella prosessia työsuhdestatuksen määrittämiseksi.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä myös Suomen varauksellisia kantoja siitä, että digitaalisten alustojen valvonnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen ja työsuhdeolettaman soveltamisen riitauttamisen lykkäävästä vaikutuksesta päättäminen jätetään kansalliseen harkintavaltaan. Vaikka direktiivi toteutuisi pääasiallisesti neuvoston yleisnäkemyksen mukaisessa muodossa, se on omiaan vaikuttamaan merkittävästi suomalaisen työoikeusjärjestelmän soveltamiseen ja viranomaisten toimintaan. Koska kyse lähtökohtaisesti vain alustatyötä tekevien henkilöiden aseman määrittelystä, ei olisi tarkoituksenmukaista, että Suomessa olisi säädettävä ja mukautettava viranomais- ja muita prosesseja vain tätä ryhmää koskevilta osilta. Tämän vuoksi on kannatettavaa pyrkiä vaikuttamaan direktiiviin siten, että erityisesti erilaiset menettelylliset vaatimukset jäisivät mahdollisimman suurelta osin kansalliseen harkintavaltaan.

Direktiivi ei selkeytä työsuhteen ja yrittäjätyön rajaa

Kuten edellä on todettu, Suomen Yrittäjät katsoo, ettei direktiiviä pitäisi antaa lainkaan. Se ei selkeytä työsuhteen ja yrittäjätyön välistä rajanvetoa,

vaan pikemmin hämärtää sitä. Direktiivi myös lisäisi oikeudellista epävarmuutta, jos siinä säädettäisiin kaavamaisesta työsuhdeolettamasta. Direktiivillä puututtaisiin myös kansalliseen työsuhteen käsitteen määrittelyyn ja sillä olisi vaikutuksia laajemminkin kuin vain työoikeudelliseen rajanvetoon.

Direktiiviä on perusteltu tarpeella korjata alustatyötä tekevien henkilöiden haavoittuva asema. Alustatyötä tekevien henkilöiden työoikeudellisen aseman määrittely on kuitenkin mahdollista tehdä jo nykyisen työsopimuslain 1 luvun 1 §:n puitteissa. Kyseistä säännöstä täsmennettiin 1.7.2023 voimaan tulleella muutoksella, jonka tarkoituksena oli tuoda selkeyttä tilanteisiin, joissa työntekoa koskevan oikeussuhteen luonne jää edelleen epäselväksi tai tulkinnanvaraiseksi.

Työn tekeminen digitaalisen alustan avulla tai välityksellä ei tarkoita, että työoikeudellisen aseman määrittely olisi tehtävä eri kriteereillä kuin muissa tilanteissa. Jo tällä hetkellä alustatyötä tekevien työoikeudellisesta asemasta tehdään työsopimuslain perusteella ratkaisuja jatkuvasti eri instansseissa, kuten esimerkiksi sosiaaliturvan muutoksenhakuelimissä. On myös huomattava, että jos alustatyötä tekevä on työsuhteessa, hänellä on jo nyt täysin samat oikeudet kuin muillakin työntekijöillä.

Direktiivi loisi uusia työoikeudellisia sääntöjä, joita sovellettaisiin vain alustatyöhön. Suomen Yrittäjät ei pidä perusteltuna, että työntekijöiden oikeuksista säädettäisiin erikseen ja osin eri tavalla sen mukaan, tehdäänkö työtä digitaalisen alustan välityksellä vai ”perinteisesti”. Direktiivi on myös omiaan hämärtämään työsuhteen ja yrittäjätyön välistä rajaa, koska siinä luotaisiin sääntelyä samalla kertaa myös yrittäjäasemassa oleville digitaalisen alustan käyttäjille.

Vaikka direktiivistä on jo kertaalleen saatu alustava sopu Euroopan parlamentin, komission ja neuvoston kesken, neuvotteluja jatkettaneen neuvoston uuden mandaatin pohjalta. Suomen Yrittäjät katsoo, että jos Suomi ei vastusta direktiiviä kokonaisuudessaan, sen on pyrittävä varmistamaan, että direktiivi vastaa mahdollisimman pitkälle neuvoston uutta yleisnäkemystä ja että kansallinen harkintavalta direktiivin täytäntöönpanossa on mahdollisimman laaja.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
asiantuntija, OTM